Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 47, Ağustos 2020, s. 306-321

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.45397>

Öğr. Gör. Derya Aysun CANCAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,

deryacan@cumhuriyet.edu.tr

Prof. Dr. Sevgi SOYLU KOYUNCU

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

ESTETİK DERSİNDE ÖĞRETMENİN UYGULAMIŞ OLDUĞU ÖĞRETİM YÖNTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özet

Sanat eğitiminin en önemli görevi, eğitimin her aşamasında öğrencilerin hayal dünyalarını geliştirerek, onların yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak ve kendilerini en iyi şekilde ifade edebilme yetisi kazandırmaktır. Aynı zamanda öğrencilerin üreten, estetik düşünen bireyler olarak topluma kazandırılmalarını da amaçlayan önemli unsurlardan biridir. Güzel sanatlar eğitimi veren kurumlarda ders olarak işlenen estetik, sanat eğitiminin ilk dönemlerinde olan öğrenci için kavranması zor teorik bilgiler içermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Güzel Sanatlar Liselerinin müfredat programında yer alan estetik dersinin sanat eğitimindeki önemi büyüktür. Sivas'ta bulunan bir güzel sanatlar lisesindeki görsel sanatlar öğretmeninin, estetik dersinin işlenişinde uygulamış olduğu yöntem- teknikler ve öğrencilerin estetik dersine bakış açıları bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Nitel araştırma yönteminin uygulandığı bu çalışmada veri olarak dersin video kayıtları, öğretmen görüşme formları, Öğrenci görüşme formları toplanmış ve analiz edilmiştir. Bu araştırma eğitsel eleştiri modeli doğrultusunda yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sanat ve Sanat Eğitimi, Estetik, Eğitsel Eleştiri Modeli

EVALUATION OF THE TEACHING METHOD THAT TEACHERS HAVE IMPLEMENTED IN THE AESTHETIC COURSE

Abstract

The most important duty of art teaching is to have students get the ability of expressing themselves and reveal their creativeness by improving their imagination in every phase. It is also an important factor aiming to reintegrate students into the society and making them individuals producing and thinking a esthetically. In the institutions providing fine arts training, esthetic and art training lessons have difficult theoretic in puts for the beginner students.

Esthetic course, taking part in the curriculum of Fine Arts High School bounded to the Ministry of Education, has a big role in art teaching. Practise of methods, technique and viewpoints of students for esthetic teaching is the subject of this research applied by an art teacher in Fine Arts High School in Sivas. In this qualitative research, video records of the lesson, teacher and student interview forms have been gathered and analyzed as data. This research has been carried out in accordance with educational criticism.

Keywords: Art and Art Education, Esthetic, Educational Criticism Model

GİRİŞ

Sanat eğitiminin öğrencilerin yaratıcı düşünme yeteneğini ortaya çıkarabilecek ve kendilerini özgür bir şekilde ifade edebilme özelliği kazandırabilecek nitelikte olması gerekmektedir (Buyurgan ve Buyurgan, 2001, s. 9). Toplumların yaşadığı ekonomik, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmeler; felsefe, estetik, sosyoloji gibi bilim alanları sanat eğitimi sürecinin değişimine etken olmaktadır (Kırıçoğlu, 2002:13). Bu açıdan bakıldığında zaman sanat eğitiminin toplumun değişim ve gelişim süreci içerisinde varlık gösterdiğini ve şekillendiğini söyleyebiliriz. Çağdaş anlayışta sanat eğitime yüklenen görev de bu doğrultuda değişmektedir. Sanat eğitime duyguların eğitimi anlayışıyla yaklaşan düşüncenin aksine çağdaş sanat eğitiminde, duygu ve zevklerin eğitilmesinin yanında çocuğun, gencin ve yetişkinin özgün düşünceler üretmesini hedefleyen, onların bağımsız ve özgür düşünebilmelerini sağlayan, yeteneklerini sonuna kadar kullanabilen bir yaratıcılık süreci içerisinde varlık göstermelerini öngören bir anlayış söz konusudur (San, 2019:15).

Sanat eğitimi veren kurumlarda bireylerin düşünmesini, algılamasını ve aynı zamanda sorgulamasını sağlamaya araç olan Estetik dersi, kişinin sanat ve sanat eseri üzerinde eleştirel bir tavır sergilemesine ve estetik düşünmenin bilinen güzellik anlayışının dışında bir düşünme olduğuna yönelik tavırların oluşmasını amaçlamaktadır. Estetik Baumgarten'a göre bir tür mantıktır ve estetik duygusal bilginin mantığı olmakla birlikte aynı zamanda bilgi teorisi olarak ifade edilir (Tunalı, 1989: 14). Dobbs'a (1998) göre Estetik eğitimi bireylerde zihinsel bakış açısını eğiten ve estetik tavra bilinçli bir nitelik kazandıran özelliğe sahiptir. Estetik eğitiminin amacı, öğrencilere sanatla ilgili sorular sordurmaya, sanatın değer yargılarını eleştirmeye ve takdir etmeye yönelik davranışlar kazandırmaktır. Öğrenciler sosyal ve fizyolojik birikimleri doğrultusunda sanat eserlerini inceleyip çeşitli tepkilerde bulunurlar (aktaran Özalp, 2016: 501). Aykut'a (2013) göre öğrenci estetik dersinde sanat eserlerini dönemlerin güzellik anlayışlarına göre ve nesnel bir bakış açısıyla kuramlar ve sanat tarihinin popüler yöntemleriyle ele alır

(Aykut, 2013:710). Sanat eğitiminin en temel noktası olan estetik eğitimi, öğrenciye kazandırılması istenen sanatsal algının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle estetik dersinin işlenişinin öğrenci açısından dikkate alınmasının gerekliliği göz ardı edilmemelidir. Estetik eğitimi veren öğretmenin, öğrencinin estetik dersiyle çevresini sorgulayan, beğenilerinde seçici davranan bireyler olma yönünde uyguladığı öğretim yöntemi, dersin var olan amacına ulaşması açısından önemli olabilir. Ayrıca öğretmenin derste uyguladığı öğretim yönteminin, öğrencinin ilgisini, başarısını nasıl etkilediğini ve ne yönde geliştirdiğini tespit etmesi ve ona göre kendisine bir yol çizmesi bakımından önemlidir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Lisesi Öğretim Programında bulunan Estetik dersinin işlenişinde uygulanan öğretim yönteminin ve öğrencilerin estetik dersine karşı ilgilerinin değerlendirmesidir.

Aşağıda araştırmaya yön veren ve alt amaçlar doğrultusunda oluşturulan sorulara yer verilmiştir:

1. Araştırmanın yapıldığı okulun sosyal çevresi nasıldır?
2. Araştırmanın yapıldığı okulun fiziki şartları nasıldır?
3. Estetik dersine giren öğretmenin genel özellikleri nelerdir?
4. Öğretmenin estetik dersinde çoğunlukla kullandığı öğretim yöntemi nedir?
5. Araştırma gurubunda bulunan öğrencilerin profili nasıldır?
6. Araştırma gurubunda yer alan öğrencilerin estetik dersi hakkındaki görüşleri nelerdir?

Önem

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı sanat eğitimi veren liselerin 11. Sınıf öğretim programında yer alan Estetik dersinin öğrencilere olan katkısı ve öğrencilerin derste karşılaştıkları sorunların tespiti açısından önemlidir.

“Estetik, haz ve güzelliğin ilkeleriyle sanat eseri ve sanat esrinin algılanması ile ilgili olan; insanların güzelliğe nasıl tepki verdiği, zevkin evrensel mi yoksa görece mi olduğunu gösteren felsefenin dalıdır” (Keser, 2005: 122). Estetik düşünme, öğrenciye sanat eserini değerlendirme, sanata ilişkin yaratıcı fikirler oluşturma, temel sanat kuramlarını sanat eserlerini değerlendirmede kullanma, bireysel araştırma ve çalışmalarında estetik kaygıları uygulama, sanat eserini estetik yorum ve düşüncelerle değerlendirme becerisi kazandırmaktadır. Bunun sonucu olarak eleştirel düşünme becerisine sahip, yaratıcı düşünen, araştıran ve sorgulayan bireyler yetiştirilebilir. Bu bilgiler ışığında farklı sosyo kültürel yapılara ve farklı başarı durumlarına sahip öğrencilerin estetik dersine olan bakış açılarının tespiti ve estetik dersine giren öğretmenin uyguladığı öğretim yönteminin öğrenciye olan etkisinin belirlenmesi bakımından önemlidir.

Yöntem

Yapılan araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden eğitsel eleştiri modeli kullanılmıştır. Eisner (1985) değerlendirmenin eğitimde oldukça geniş işlevlere sahip bir süreç olduğunu ve özellikle de 5 tür işlevin önemli olduğunu belirtmiştir. Bunlar; tanımlamak, teşhis etmek, programı gözden geçirmek, karşılaştırmak, ihtiyaçları önceden belirlemek ve ulaşılan hedefleri

tespit etmektir (aktaran Kumral ve Saracaloğlu, 2011: 29). Eisner’e göre (1991) “Eğitsel Eleştiri, bir günlük okul etkinliğinin daha iyi ve tam anlamıyla anlaşılabilmesi için tanımlanması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik araştırma işlemidir”(aktaran Özsoy, 2001: 42). Uygulanan bu yöntemle, araştırma yapılan okul, sınıf, ders, öğretmen ve öğrenci ile ilgili bilgiler betimleme aşamasında toplanmıştır. Ayrıca eğitsel eleştiri yöntemi ve durum çalışması yöntemlerinin birbirleriyle bağlantılı olduğu söylenebilir. Durum çalışmasına bir kişi, grup, ortam ya da kurum çalışmak istenilen durumlara örnek teşkil edebilir. Bu çalışmayla birden fazla veri toplama yöntemi kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Creswell, 2013).

Örneklem

Araştırma Sivas’ta bulunan bir güzel sanatlar lisesi ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın yapıldığı gruptan seçilen farklı başarı durumlarına sahip altı öğrenci A, B, C, D, E, F harfleriyle kodlandı. Seçilen bu öğrencilerden üçü kız üçü de erkektir. A ve F öğrencileri çok başarılı, C ve E öğrencileri başarılı, D ve B öğrencilerinin ise başarı durumu diğer öğrencilere göre daha düşüktür. Araştırma gurubunda Ö ile kodlanan bir görsel sanatlar öğretmeni bulunmaktadır. Çalışmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacının daha önce görev yapmış olduğu okul örneklem olarak belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e (2016) göre “bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır” (s. 123).

Verilerin Toplanması

Yapılan araştırmada Estetik dersinde öğretmenin kullanmış olduğu öğretim yönteminin belirlenmesi aşamasında gerekli belgeler araştırmacı tarafından düzenlenmiştir. Öğrenci tanıma formu, öğretmen görüşme formu, öğrenci görüşme formu, okulun ve sınıfın fiziki durumunu gösteren fotoğraflar ve dersin 40 dakikalık video çekiminin kaydı ve bu çekimin kayıt dökümü araştırmada kullanılmak için oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmacı tarafından hazırlanan öğrenci görüşme formları tek tek değerlendirildikten sonra her biri kodlanmıştır. Öğretmen görüşme formundan alınan bilgiler doğrultusunda öğretmenin dersine bakış açısı ve öğretim yöntemi hakkındaki görüşleri değerlendirildi. Estetik dersinin 40 dakikalık çekiminin kaydı izlenerek ders 5 dakikalık zaman dilimine ayrıldı ve yazıya dönüştürüldü. Öğretmenin uygulamış olduğu her bir öğretim yönteminin süresi hesaplanarak, en çok kullanılan öğretim yönteminden en az kullanılabilecek doğru bir zaman cetveli oluşturuldu.

Çalışma grubunda bulunan öğretmenin estetik dersinde uygulamış olduğu öğretim yolu, aşağıda belirtilen yöntemler doğrultusunda kodlanmış ve öğretmenin ağırlıkta kullanmış olduğu öğretim yolu tespit edilmiştir.

1. Temel Bilgi Aktarımı: Bu aşamada ders ile ilgili konu planlı bir şekilde bütün sınıfa anlatılır.
2. Yönetmelik Öğretim: Öğretmenin sınıf disipliniyi sağlamasını ve ders araç gereçlerini düzenlemesinin içerir.

3. Süreç İçinde İletişimsel Öğretim: Öğretmenin bireyselya da küçük gruplar halinde öğrencilerle, karşılaştıkları sorunlarla ilgili seçenekler sunmasını, konuşmasını karşılıklı görüşmelerini kapsar.

4. İşlevsiz Öğretim Yöntemi: Öğretmenin öğrencilerle öğretimle ilişkisi olmayacak biçimde ilgilenmesini kapsamaktadır. (Özsoy, 2001: 45)

Çalışma grubunda bulunan katılımcılara ve öğretim yollarına verilen kodlar araştırmacı tarafından aşağıda belirtildiği gibidir;

Öğretim Yollarının Kodları

▲ Temel Bilgi Aktarımı

▣ Süreç İçinde İletişimsel

▼ Yönetsel

☹ İşlevsiz

Araştırmada Bulunan Katılımcıların Kodları

Ö Öğretmen

O Öğrenci

A Araştırmacı

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın yapıldığı okulun sosyal çevresi nasıldır? Alt Amacına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Eğitim Ortamının Bulunduğu Sosyal Çevrenin Betimlenmesi

Sivas'ta bulunan ve araştırma kapsamında incelenen okul, Sularbaşı Mahallesi Vali Varinli Caddesi üzerinde yer almaktadır. Sivas şehir merkezinde bulunan okulun etrafında iki lise, bir ortaokul ve bir ilkokul vardır. Mahallede Sivas'ın en eski parkı olan Ethem Bey Parkı'nın dışında; Sivas İl Çevre Orman Müdürlüğü, Kapalı Çocuk Oyun Alanı, İl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Sivas Belediyesi Evlendirme Dairesi, Verem Savaş Dispanseri, Sivas İl Özel İdaresi, Sivas Belediyesi, Sivas Valiliği ve Tarihi Selçuklu Hamamı gibi Kurum ve Kuruluşlar bulunmaktadır.

Okulun bulunduğu mahallede yaşayan insanların genel anlamda sosyo ekonomik düzeyi iyi ve orta seviyededir. Eğitim kurumunun şehir merkezinde olması öğrencilere avantajlar sağlamakla beraber, bazen bu durum dezavantaja dönüşebilmektedir.

Okulun Fiziki Yapısının Betimlenmesi

Araştırmanın yapıldığı lise 2003-2004 eğitim öğretim yılında açılmıştır. 12 müzik hazırlık öğrencisiyle eğitim öğretim faaliyetine başlayan okul, 2004-2005 ders yılından itibaren resim alanına da öğrenci almaya başlamıştır. İlk kurulduğu dönemde 80. Yıl İlköğretim Okulu ile aynı binada öğretim veren lise, 2006 yılı kasım ayında eski Sağlık İl Müdürlüğü binasına taşınmıştır. Halen aynı binada resim ve müzik alanlarında eğitim- öğretime devam etmektedir.

Fotoğraf 1

Fotoğraf 2

Okulun bulunduğu bahçede eski Ortodoks kilisesiyken Kurtuluş Savaşı döneminde hastaneye dönüştürülen tarihi yapı İl gençlik merkezi olarak kullanılmaktadır (Bkz. Fotoğraf 3). Okulun bahçesinde otopark, yeşil alan, basketbol potası ve voleybol sahası bulunmaktadır. Ağaçlı bir yoldan girilen okul bahçesinde renkli bir şekilde boyanmış araba lastiklerinin içerisine çiçekler dikilmiştir ve ağaçların üzerinde renkli kuş yuvaları takılmıştır (Bkz. Fotoğraf 2)

Fotoğraf 3

Fotoğraf 4

Okul 25 kadrolu öğretmeni ve 164 öğrencisiyle öğretime devam etmektedir. Okulda 8 resim atölyesi, 23 müzik dersliği, 8 teorik ders sınıfı, bir kütüphane ve bir konferans salonu yer almaktadır. Her yıl resim ve müzik bölümüne 30'ar kişilik kontenjan ayrılmaktadır ve öğrenciler okula yetenek sınavıyla alınmaktadır.

Okulun kapısından içeri girildiğinde sol duvarda okulun vizyonu ve misyonunun yazıldığı tablolar, okula adını veren Sivaslı sanatçının karakalem resmi ve tanıtım tablosu, okul öğretmenlerinin fotoğraflarının yer aldığı pano asılmıştır. Girişin sağ tarafındaki duvarda da Selçuklu motifleriyle yapılmış alçı rölyefler bulunmaktadır (Bkz.Fotoğraf 5-6).

Fotoğraf 5

Fotoğraf 6

İkinci bir kapıdan geçilerek idarecilerin bulunduğu alana giriş yapılmaktadır. Bu bölüm geniş bir alandır. Sağ tarafta Atatürk köşesi ve 15 Temmuz Şehitleri için düzenlenmiş alan yer almaktadır. Duvarlara çeşitli tekniklerde yapılmış resimler asılmıştır. Giriş katta üç atölye, spor odası, kütüphane ve idari odalar bulunmaktadır. Bu bölümden alt kata inildiğinde merdivenin karşı duvarında Picasso'nun Guernica tablosunun yutongtan tapılmış büyük boy rölyefiyle karşılaşılmaktadır (Bkz Fotoğraf 7). Bu katta öğrencilerin yeme içme ihtiyaçlarını karşıladıkları ve aynı zamanda ders ve öğle araları oturarak vakit geçirdikleri kantin bulunmaktadır. Koridorda üç atölye karşılıklı sıralanmıştır. Öğrencilerin çeşitli etkinliklerini yaptığı konferans salonunun duvarına öğrenciler yutong rölyef çalışmaktadır. Salonun karşı duvarında ise müzik aletleri çalan figürlerden oluşan bir resim yapılmıştır.

Fotoğraf 7

Fotoğraf 8

Fotoğraf 9

Fotoğraf 10

Giriş kattan yukarı çıkılırken duvarlarda Selçuklu motiflerinden uyarlanan alçı rölyefler yer alarak okulun görsel anlamda zengin görünmesini sağlamış (Bkz. Fotoğraf 10). Katın sol duvarında ise yutongtan yapılmış hayvan figürlü rölyefler bulunmaktadır. Aynı zamanda

öğrencilerin çalışmaları tüm okulun beğenisine sunulmuştur. Birinci katta öğretmenler odası, iki müzik sınıfı, iki atölye ve iki derslik bulunmaktadır. Okulun ikinci katına rölyeflerle süslenmiş merdivenlerle çıkılmaktadır. Bu kat öğrencilerin teorik dersleri işledikleri sınıfların bulunduğu bölümdür. Üçüncü katın duvarlarında ise çeşitli yağlıboya resimler bulunmaktadır. Bu kat müzik bölümünün bireysel dersliklerinin bulunduğu yerdir. Okul binasının güvenliği ise okul içi ve dışında yer alan kameralarla sağlanmaktadır.

Öğrenciler alan derslerinde bireysel veya grup olarak dersliklere ve atölyelere ayrılırken, teorik dersleri toplu halde sınıflarında işlemektedirler. Müzik ve resim alanı öğrencileri teorik dersleri ayrı sınıflarda işlerken, ders aralarında ve öğlen aralarında birlikte vakit geçirebilmektedirler. Okulun etkinliklerinde tüm okul öğrencileri görevlendirilerek sorumluluk bilinci kazandırılmaktadır.

Çalışma gurubuna dâhil edilen öğrencilerin sanatsal gelişim anlamında fiziki şartlarının uygun olduğu, etkin olarak sanat etkinliklerine katıldıkları gözlemlenmiştir.

Sanat Dersliğinin Betimlenmesi

Araştırma yapılan okulun ikinci katında bulunan sınıf sol koridor üzerindeki 11B tabelalı resim sınıfıdır. Sınıf okulun arka tarafına bakmaktadır. Kapının girişindeki sağ taraftaki duvarda akıllı tahta ve kürsü üzerinde öğretmen masası bulunmaktadır. 23 kişilik sınıftaki öğrenci sıra ve masaları tek kişiliktir ve bu sıralar pencere tarafı, duvar tarafı ve orta kısımda olacak şekilde arka arkaya sıralanmış üç bölümden oluşmaktadır (Bkz. Fotoğraf 11-13). Sınıf aydınlık ve temiz bir mekândır. Dersliğin duvarlarına asılmış resimler okuldaki estetik anlayışın sınıflara da taşındığını göstermektedir. Genel anlamda güneş alan sınıfın pencerelerine tül perde takılmıştır. Öğrencilerin güvenliği için, sınıf pencereleri anahtarla açılabilen bir kilit sistemiyle yarı açılır şekilde yapılmıştır. Sınıftaki teknik donanım incelendiği zaman akıllı tahtanın bağlı olduğu fiber internet ağının, her türlü bilgiye ulaşma imkânını sağladığı görülmektedir (Bkz. Fotoğraf 12).

Fotoğraf 11

Fotoğraf 12

Fotoğraf 13

Araştırma yapılan dersliğin fiziki şartlarının yeterli, sınıf mevcudunun az olması öğrencilerin ders motivasyonunu olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir.

Estetik Dersinin İçeriğinin Değerlendirilmesi

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim ve öğretim veren Güzel Sanatlar liseleri öğretim programında yer alan Estetik dersi 11. sınıflarda iki saatlik bir ders olarak işlenmektedir. MEB (2016:10) Estetik dersi öğretim programındaki ünitelerin dağılımı Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1: Estetik Dersi Öğretim Programı’nın Ünite ve Sürelerine Göre Dağılımı

Üniteler	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oranı (%)
Estetiğe Giriş	14	16	22
Sanat Kavramları	14	16	22
Sanat Kuramları	7	10	14
Estetik Değer ve Güzel	6	10	14
Din ve Sanat	5	10	14
Çağdaş Sanat Uygulamalarında Estetiğin Yeri	1	10	14
TOPLAM	47	72	100

Estetik dersine giren öğretmenin genel özellikleri nelerdir?Alt Amacına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenin Betimlenmesi

Araştırmaya dâhil edilen öğretmen Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Resim İş Öğretmenliği Anabilim Dalı lisans programından 1999 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl Sivas'ın Şarkışla ilçesine atanan öğretmen, üç yıl ilçede görev yaptıktan sonra 2002 yılında Sivas merkezinde bulunan bir ilköğretim okulunda görevine devam etmiştir. 2010 yılında araştırma yapılan okulun açmış olduğu sınavı kazanarak göreve başlamıştır. Bu kurumda genel anlamda desen ve estetik derslerine giren öğretmen nitelikli öğrenciler yetiştirerek, öğrencilerin çeşitli yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmelerine katkıda bulunmaktadır.

Ö kodlu öğretmenle yapılan görüşmeler doğrultusunda öğretmen estetik dersini, sanat eğitimi alan tüm öğrencilerin mutlaka görmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca Estetik dersinin öğrencilere kazandıracağı amaçları şöyle ifade etmiştir; “Estetik düşünmenin, çağın ortaya koyduğu güzel anlayışının ötesinde bir düşünme biçimi” olduğunu, estetik dersinde öğrendiği bilgiler doğrultusunda “öğrencinin kendini, dünyayı sanatın dili aracılığıyla anlayıp tanıyarak, yeni anlamlar bulmasına yardımcı” olacağını belirtmiştir. “Sanat eseri üretmeden önce teorik anlamda bilgilerin verilmesi en önemli başlangıçlardan biridir” diyen Ö kodlu öğretmen estetik dersinin “Öğrencilerin günümüzde yapılmış sanat eserlerini anlayıp, değerlendirebilmelerini” sağladığını söylemiştir. Dersi hakkında yaptığı açıklamalar doğrultusunda öğretmenin dersine, ders içerisindeki konulara ve öğrenciye kazandıracağı davranışlara hâkim olduğu görülmektedir.

Öğretmen estetik dersine yönelik amaçların gerçekleştirilebilmesi için eğitim sürecinin de önemli olduğunu vurgulamıştır. Dersini işlerken öğrencilerin henüz anlayamayacağı kavramları ve felsefi görüşlerin yer aldığı teorik bilgilerden kaçındığını ve bunun yerine daha anlaşılır örneklerle konuyu anlaşılır kılmayı amaçladığını belirtmiştir. Öğrencilerin görerek öğrenmeleri adına il içerisinde yer alan tarihi mekânlara ve müzelere gidildiğini ve derslerin bu şekilde daha verimli olduğunu vurgulamıştır. Estetik deneyim ve estetik algının artırılması için görsel materyallerin kullanılması gerektiğini ve öğrencilerin kendi projelerini hazırlamalarına imkân vermek gerektiğini de ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen mesleğine karşı sorumluluklarını yerine getiren ve öğrencilerine sanat eğitiminde estetik değerlerin önemini kavratan özverili bir öğretmen görüntüsü çizmektedir. Öğretmen kendini yenileyen, güncel sanat olaylarını takip eden ve sanat alanına ait yayın ve kitapları takip ederek mesleki gelişimine önem verdiği tespit edilmiştir.

Estetik Dersi Öğretmenin Ağırlıklı Olarak Kullandığı Öğretim Yolu Nedir? Alt Amacına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Araştırma kapsamında 40 dakikalık Estetik dersinde yapılan video kaydı, derse giren öğretmenin ağırlıklı kullandığı öğretim yolunun belirlenmesine katkıda bulunmuştur. Öğretmen genel anlamda anlatım, soru- cevap yöntem ve tekniklerini kullanmıştır. Aşağıdaki tabloda video kaydının içeriği gösterilmektedir.

Tablo 2: Gözlem Yapılan Estetik Dersinin Video Kaydı Dökümü

ZAMAN	KATILIMCI	ÖĞRETİM YÖNTEMİ	KONU KODLARI
08.30	Ö O		Öğretmen ders defterini imzalayıp, sınıf yoklamasını yaptı.
08.35	Ö O		Bir önceki dersin özeti yapıldı.
08.40	Ö O		‘İyi ve Güzel’ konusu hakkında bilgilendirilme yapıldı Soru-Cevap
08.45	Ö O		İyi-kötü, doğru-yanlış ve güzel-çirkin kavramları hakkında bilgi verildi. Etik (ahlak) ve estetik (sanat) konuları tartışıldı Soru-cevap
08.50	Ö		Etik (iyi) ile estetik (güzel) arasındaki ilişki hakkında bilgi verildi

08.55	Ö O	▲ ◻	Güzel ve iyi kavramları hakkında soru-cevap
09.00	Ö O	▲ - ◻ ▼	Etik ahlakın estetikle olan ilişkisi açıklandı Soru-cevap
09.05	Ö O	▲ - ◻ ▼	Estetik ve ahlak hakkında bilgi verildi. Soru-cevap

Estetik dersine giren öğretmenin uygulamış olduğu öğretim yolu değerlendirildiğinde, öğrencileriyle sürekli iletişim kurduğu, soru cevap yöntemini sıklıkla kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenin sürekli sınıf içerisinde dolaşarak, öğrencilerle göz teması kurarak ve sınıfta bulunan her öğrencinin derse katılımını sağlayarak verimli bir ders süreci geçirdiği söylenebilir. Öğretmen dersin konusu gereği görsel materyallerden faydalanma gereği duymamıştır. Yukarıda bulunan tabloda öğretmenin ders sürecinde kullandığı yöntemler ve zaman verilmiştir. Bu çizelgeye göre aşağıda zaman %'lik tablosu oluşturulmuştur.

Tablo 3: Gözlenen Dersin Süre Örneklem Tablosu

Öğretim Yolu	Da kika	Yüzd e (%)
Temel Bilgi	1	%35
Aktarımı	4	%7,5
Yönetsel	3	%50
Süreç İçinde	2	
İletişimsel	0	%7,5
İşlevsiz		%100
Toplam	3	
	40	

Ders video kayıtlarının dökümü ve yukarıda oluşturulan süre örneklem tablosundan (Tablo 3) yola çıkılarak estetik dersi öğretmenin süreç içinde işlevsel öğretim yolunu ağırlıklı olarak kullandığını söyleyebiliriz. Ö kodlu öğretmen %35'lik bir zaman diliminde temel bilgi

aktarımında bulunmuş, %7,5 oranında yönetsel ve aynı oranda da işlevsiz olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda öğretmenin aşağıda verilen öğretim tarzlarından hangisini kullandığı belirlenmiştir.

Özsoy (2001) öğretim tarzlarını şöyle ifade etmiştir;

- Öğretmen merkezli ve emretmeyi kapsayan otoriter öğretim biçimi,
- Soru ve cevap temelli sorgulayıcı öğretim tarzında, açık uçlu soruların ve çoktan seçmeli cevapların kullanılmasıyla dersin işlenişini gerçekleştirilir ve öğrencilerin gereken cevapları vermesi konusunda yol gösterici olunur. Sorgulayıcı öğretim tarzı sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik öğretiminde sıklıkla tercih edilmektedir.
- Öğretmenin öğrencilere doğrudan yardım ettiği yardım sağlayıcı öğretim tarzında öğretmen, öğrenciler için gerekli açıklamaları, çeşitli görselleri ve diğer tüm gereksinimleri karşılamaktadır.
- En zayıf öğretim tarzı olarak nitelendirilen tasasız öğretim tarzında öğretmen, öğrenciye mümkün olduğunca az yardımcı olarak, öğrenciyi araştırmasında yalnız bırakır. Bu tarzı benimseyen öğretmen derste az konuşmanın ve öğrenciye en az seviyede yardımcı olmanın faydalı olacağı düşüncesindedir.

Yukarıda verilen öğretim tarzları doğrultusunda araştırma grubunda yer alan Ö kodlu öğretmenin tablo 2'deki estetik dersinin süre örneklemindeki yüzdeleri dikkate alındığında, 40 dakikalık ders sürecinin %50'sinin süreç içerisinde iletişimsel olduğu belirlenmiş ve bu doğrultuda Ö kodlu öğretmenin sorgulayıcı öğretim tarzını benimsediği tespit edilmiştir. Aynı zamanda dersin 14 dakikalık diliminde ise temel bilgi aktarımına yer verdiği için otoriter bir anlayış sergilediği görülmüştür.

Araştırma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Profilleri Nasıldır? Alt Amacına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde verilen bilgiler araştırma grubunda yer alan öğrenciler tarafından doldurulan öğrenci tanıma formlarında belirlenen bilgilerden ve araştırmacının yapmış olduğu gözlemlerden elde edilen verilerin sonucundan oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin ekonomik durumları incelendiğinde iyi ve orta düzeyde olduğu, birkaç öğrencinin ise gelir düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerden sadece ikisinin anneleri çalışırken diğerlerinin anneleri ev hanımıdır. Öğrencilerden bir tanesinin babası yoktur diğerlerinin anne ve babaları sağdır. Araştırılan ders göz önünde bulundurulduğunda ve yapılan görüşmeler dikkate alındığında öğrencilerin ailelerinin genel yapılarının ve sosyo ekonomik durumlarının estetik dersindeki başarılarına etki ettiği gözlemlenmiştir. Ailelerin sanata bakış açıları ve bunu çocuğuna yansıttığı şekli öğrencinin ilgisini ve merakını etkileyebilmektedir.

Bulundukları okula yetenek sınavıyla gelen öğrencilerin ilköğretim başarı puanlarının düşük ve orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. İki öğrencinin ise başarı puanı, ortalamanın üzerindedir. Sınıfın genel başarı düzeyi incelendiğinde ise iki öğrencinin sınıf ortalamasının üzerinde bir başarı gösterdiği görülmektedir. Başarılı iki öğrenci de kızdır. Bu kız öğrenciler hem alan dışı derslerde hem de sanat derslerinde diğer öğrencilere göre daha başarılıdır.

Araştırmaya katılan öğrenciler okul dışında çeşitli sosyal faaliyetlerde bulunduklarını belirttiler. Bazı öğrencilerin okul izcilik kulübünde olduğu için, kulüp etkinlikleri doğrultusunda

il içi ve dışı çeşitli gezilere ve kamplara gittikleri tespit edilmiştir. Ancak öğrencilerin ekonomik durumlarının çok iyi olamaması onların okul dışı etkinliklerini kısıtlamaktadır. Araştırma grubundaki öğrenciler Sivas'ta olan sanat faaliyetlerine okullarının aracılığı ile katıldıklarını, sergi ve müzeleri öğretmenleri rehberliğinde gezdiklerini ifade etmişlerdir.

Çalışma Grubuna Katılan Öğrencilerin Estetik Dersi Hakkındaki Görüşleri Nelerdir? Alt Amacına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerden öncelikle okulun ve sınıflarının fiziki şartlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin tamamı okul fiziki durumunun derslerin işlenişinde elverişli olduğunu belirtmişlerdir. Sadece Öğrenci C okullarında sergi salonu ve spor salonunun olmamasının büyük bir eksiklik olduğunu söylemiştir. Estetik dersinin işlendiği sınıfın fiziki şartlarının ve teknik donanımının da iyi olduğunu, sınıf temizliğinin düzenli yapıldığını, internet bağlantısı aracılığı ile istedikleri bilgiye rahatlıkla ulaşabildiklerini ifade etmiştir. Estetik dersinin işlendiği sınıf öğrenci sayısına göre geniş ve öğrenci için uygun şartlara sahip bir görünümündedir.

Öğrencilerden ikisi Estetik dersinin zor anlaşılır hem sıkıcı hem de zevkli olduğunu, öğrenci B güzel bir ders olduğunu, severek katıldığını ama yine de pek bir şey anlamadığını söylemiştir. Derse karşı ilgisi olmayan öğrencilerin üçü de erkektir. Kız öğrenciler ise Estetik dersini zevkli bulmaktadırlar. Öğrenciler Estetik dersi hakkındaki görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir;

Öğrenci A bu dersi çok sevdiğini, felsefi düşünceye yer verdiğini ve insanın bakış açısını değiştirmesi bakımından önemli bir ders olduğunu ifade ederek, konuların işlenmesi sırasında hayatımızdaki bazı olayların, anıların, gözlemlerin bu dersle bağdaştırarak daha iyi öğrendiklerini söylemiştir. Bazen ilk okuyuşta anlaşılamayan cümlelerin olduğunu ve bunların öğretmenlerinin desteği ile anlaşılır hale geldiğini belirtmiştir. Estetik dersini görmeye başladıklarından itibaren daha farklı düşüncelere sahip olduğunu; yaşanan ve her türlü ortaya çıkabilecek durumlara karşı daha ayrıntılı düşünüp sorgulayabildiğini belirtmiştir. Ayrıca bu derste konular hakkında tartışmanın dersi daha zevkli hale getirdiğinin önemini vurgulamıştır (Öğrenci A, Kişisel Görüşme, 19.04.2019).

Öğrenci C Estetik dersinin ilk zamanlarda hiç zevkli gelmediğini, saçma bir ders olarak gördüğünü, ancak zamanla kendisinin yaptığı ve gelecekte de devam ettireceği meslekle iç içe bir konu olduğunu anladığını belirtmiştir. Bu ders sayesinde etrafındaki her şeye farklı bir gözle baktığını, bu konuda bir şeyler öğrenerek etrafındaki nesneye, objeye ve canlıya farklı anlamlar yüklediğini, bir şeyleri sorgulamaktan hoşlandığını ifade etmiştir (Öğrenci C, Kişisel Görüşme, 19.04.2019).

Öğrenci D derste genelde güzel kelimesini duyduğunu ve ona göre bu kelimenin neredeyse felsefenin kendisi olduğunu söyleyerek, dersin zor anlaşıldığını, yorum ve araştırma gerektirdiğini hem eğlenceli hem de sıkıcı bir ders olduğunu vurgulamıştır (Öğrenci D, Kişisel Görüşme, 18.04.2019).

E öğrencisi Estetik dersinin zor anlaşılır bir ders olduğunu söyleyerek, üzerinde çalışılması ve yoğunlaştırılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca E kodlu öğrenci güzel teriminin sürekli geçtiği bir ders olarak Estetik dersini tanımlamıştır (Öğrenci E, Kişisel Görüşme, 19.04.2019).

F kodlu öğrenci ise estetik dersinin anlaşılır ve zevkli geçtiğini belirterek ders öğretmenin akıllı tahtadan resimler gösterdiğini ve öğretmenin kendi hayatından örnekler vererek dersi daha da anlaşılır hale getirdiğini söylemiştir (Öğrenci F, Kişisel Görüşme, 18.04.2019).

SONUÇ

Gözlemlenen okulun genel fiziki şartları değerlendirildiği zaman, sanat eğitimi veren bir okul için gerekli olanaklara sahip olduğu, Estetik dersinin işlendiği sınıfın fiziki ortamı düzgün, geniş ve ferah bir yapıya sahiptir. Sınıfta kullanılan akıllı tahta uygulaması öğrencilerin internet aracılığı ile bilgiye ulaşmalarına ve görsel destekli bir öğretim yöntemi uygulamalarına olanak tanıyabilmektedir.

İncelenen öğrenci formlarında, öğrencilerin sosyo ekonomik durumlarının iyi ve orta düzeyde olduğu, birkaç öğrencinin ise düşük gelir düzeyli ailelerden geldiği belirlenmiştir. Öğrencilerin sosyo ekonomik durumlarının ve ailelerinin kültür düzeylerinin düşük olması çocukların ders başarısına etkisi olabilir. Çünkü ailelerin sanata bakış açıları öğrencilerin derse karşı ilgilerini etkileyebilmektedir.

Öğrencilerle yapılan görüşmeler doğrultusunda üç erkek öğrencinin estetik dersini sevdikleri ancak anlayamadıkları, diğer üç kız öğrencinin ise estetik dersini sevdiklerini ancak dersin felsefi ağırlıklı olduğu için zor anlaşılır olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir. Estetik dersini araştırma gurubunda bulunan öğrencilerin yarısının anlayıp hayata geçirmesi, diğer yarısının ise dersi anlamakta zorluk çektiği görülmektedir. Dersin işlendiği sınıfta bulunan öğrencilerden başarılı olan öğrencilerin dersi daha iyi kavradıkları görülmüştür. Diğer öğrenciler ise istekli olmalarına rağmen dersi anlamakta güçlük çekmektedirler.

Öğretmen tanıma formu ve öğretmenle yapılan görüşmenin sonunda öğretmenin estetik dersinin kavramsal ve felsefi görüşlerin ağırlıklı olmasından dolayı bu tarz teorik bilgilerden kaçındığını ve daha anlaşılır örneklerle kendisine bir öğretim yolu çizdiğini belirtmiştir. Bu durum öğretmenin kalıplar çerçevesinde ders işlemediğinin ve gerekli gördüğü durumlarda dersine yorum kattığı, aynı zamanda öğrencinin anlama durumuna göre dersine yön verdiği düşünülebilir.

Video kayıtlarının incelenmesi doğrultusunda öğretmenin süreç içinde iletişimsel öğretim yolunu kullanarak öğrenci merkezli bir öğretim sistemi uyguladığı görülmüştür. Öğrencilerin de ifade ettiği ve dersin video kayıtlarında da yer alan, öğretmenin kendisinden ve yaşanmış olaylardan verdiği örnekler dersi daha anlaşılır hale getirmiş, öğrencilerin anlamakta zorlandıkları terim ve kavramların anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Öğrencilerle sürekli karşılıklı soru cevap şeklinde iletişime geçen öğretmen, sorgulayıcı öğretim tarzını da benimsemiştir. Öğrencilerin öğretmen tarafından sürekli derse dahil edilmesinin, dersin içeriğine daha uygun bir yöntem olduğu düşünülebilir. Ayrıca Estetik dersinde öğrencilerin derse ders sürecinde dahil edildiği görülmüştür. Yani öğretmen gerekli hazırlıkları yaparak kendisi bilgi aktarımında bulunmuştur. Ö kodlu öğretmenin bilgi aktarımında da öğrenciye fırsat tanıyarak öğrencinin araştırma yaparak, gerekli bilgileri toplayarak derste bu bilgileri sunmasına imkân tanınabilir. Böylece öğrencinin ifade gücü artırılabilir. Estetik dersini anlaşılabilir kılmak ve öğrencilerin dersle olan bağını sağlam temellere oturtmak için bir sonraki konuya geçmeden önce öğrencideki eksikliklerin giderilmesi ve anlatılan konunun pekiştirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Öğrencinin tamamının derse dahil edilmesi konusunda ve dersin öğrenci bazında anlaşılmasını kolaylaştırmak adına, öğretmenin işbirlikçi öğrenme ve öğreterek öğrenme yöntemlerini kendi uygulamış olduğu öğretim yöntemlerine dahil etmesi önerilebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ayktut, A. (2013). Güncel Sistemden Estetik Eğitime Bir Öneri: Görsel Kültür Kuramı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 705-714.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2001). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Ankara: Siyasal Yayın.
- Keser, N. (2005). *Sanat Sözlüğü*. Ankara: Ütopya yayınları.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta Eğitim Görmek Öğrenmek Yaratmak*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kumral, O., ve Saracaloğlu, A. S. (2011). Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi ve Eğitsel Eleştiri Modeli. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 27-34.
- Müdürlüğü, M. E. (2016). Güzel Sanatlar Lisesi Estetik Dersi Öğretim Programı. Ankara. Ocak 22, 2020 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2019925191657295-Estetik%2011.pdf> adresinden alındı
- Özalp, K. (2016). Güzelin Bilinçli Algısı ve Estetik Eğitimi. *İdil Sanat*, 491-504.
- Özsoy, V. (2001, Ekim). Sanat (Resim) Eğitiminde Bir Nitel Araştırma Yöntemi: Eğitsel Eleştiri. *Eğitim ve Bilim*, 26(122), 41-52.
- San, İ. (2019). *Sanat, Eğitim ve Kültür*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Sözen, M., ve Tanyeli, U. (1994). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tunalı, İ. (1989). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.